

РОЗДІЛ 2. ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МИСТЕЦЬКИХ ДИСЦИПЛІН: НОВІТНІ ПІДХОДИ ТА ТЕХНОЛОГІЇ

УДК 373.3.016:78

Кузнецова О.А.

ПРОЦЕСУАЛЬНО-ФУНКЦІОНАЛЬНИЙ АНАЛІЗ МОНІТОРИНГОВОЇ ДІАГНОСТИКИ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИКИ

У статті викладений процесуально-функціональний аналіз моніторингової діагностики фахової підготовки майбутніх учителів музики. Розглянуті питання якості оцінювання музичної діяльності студентів, що потребує врахування специфіки мистецької освіти. Виокремлені основні функції моніторингової діагностики фахової підготовки майбутніх учителів музики, а саме: інформаційно-оцінювальна, пошуково-дослідницька, формуюча, корекційна, системотворча, прогностична.

Ключові слова: процесуально-функціональний аналіз, моніторингова діагностика, фахової підготовка, майбутній вчитель музики.

В статье изложен процессуально-функциональный анализ мониторинговой диагностики профессиональной подготовки будущих учителей музыки. Рассмотрены вопросы качества оценивания музыкальной деятельности студентов, что требует особого учета специфики художественного образования. Выделены основные функции мониторинговой диагностики профессиональной подготовки будущих учителей музыки, а именно: информационно-оценочная, поисково-исследовательская, формирующая, коррекционная, системотворческая, прогностическая.

Ключевые слова: процессуально-функциональный анализ, мониторинговая диагностика, профессиональной подготовка, будущий учитель музыки.

The article outlined the procedural and functional analysis of diagnostic monitoring of professional training of future teachers of music. The questions of quality assessment of music students, which requires consideration of the specifics of art education. Singling out the basic functions of diagnostic monitoring of professional training of future teachers of music, namely information and estimates, search and research, forming, correction, backbone, prognostic.

Keywords: procedural and functional analysis, diagnostics monitoring, professional training, future music teacher.

З позиції сьогодення використання моніторингу для оцінювання якості музичної діяльності студентів потребує врахування специфіки мистецької освіти. При цьому необхідно переосмислити розуміння значення музичного мистецтва в розвитку суспільства, його взаємний зв'язок із іншими видами мистецтв, тощо. Всебічна підготовка дає майбутньому вчителю глибоке знання свого предмету. Вчитель не лише сам проводить музичну роботу, але й прищеплює навички й спонукає до розвитку пізнавальних інтересів учнів. Це пов'язано з активним розвитком творчих здібностей школярів.

Досвід проведення моніторингових досліджень в освітянській сфері висвітлений, в основному, в працях І.Іванюк, О.Локшиної, Т.Лукіної, О.Ляшенка, Н.Максимчук, О.Матвієнко, О.Овчарук, Л.Одерий, О.Островерх та ін. У сфері мистецької освіти цю проблему розвивали: О.Абдулліна, А.Козир, В.Лабунець, С.Силіна, О.Соколова, В.Федоришин та ін.

Розглядаючи моніторинг як педагогічне дослідження, виникає можливість запропонувати програму моніторингової діагностики рівнів виконавської навченості студентів та визначити її відповідність вимогам підготовки майбутнього вчителя музики. На думку О.Абдулліної, нові вимоги до якості освіти, зокрема, універсальності підготовки випускників вищих навчальних закладів мистецької освіти, їхньої адаптації до соціальних

умов, особистісної орієнтованості навчального процесу, його інформатизації, визначальній важливості освіти у забезпеченні сталого людського розвитку потребують скрупульозного моніторингового контролю. Адже якісна освіта розглядається сьогодні як один з індикаторів високої якості життя, як інструмент соціальної та культурної злагоди й економічного зростання суспільства [1, 37].

У процесі моніторингового дослідження доцільно застосовувати різноманітні діагностичні методики, з допомогою яких можна належним чином організувати педагогічний процес. Ефективним є такий педагогічний підхід, що передбачає діагностику факту зростання або зниження сформованості особистісно-психологічних та професійно-педагогічних якостей майбутнього фахівця, а також міру їх прояву залежно від факторів, що зумовлюють цей процес. У процесі фахової підготовки майбутніх учителів музики важливою є моніторингова діагностика виконавської навченості студентів та визначити її послідовності у відповідності вимогам підготовки майбутнього вчителя музики. Розглядаючи змістові функціональні сторони професіографічного моніторингу, доцільно використати класифікацію моніторингу якості освіти майбутнього вчителя музики дослідниці С.Силіної, яка охоплює процес фахової підготовки студентів й виокремлює необхідні функції, а саме: *інформаційно-оцінювальну, пошуково-дослідницьку, формуючу, корекційну, системотворчу, прогностичну* [4, 51].

Інформаційно-оцінювальна функція моніторингу дає можливість з'ясувати результативність педагогічного процесу, отримати відомості про стан об'єкту, забезпечити зворотний зв'язок. На цьому ґрунті відбувається участь в управлінні педагогічним процесом, аналізується ефективність виховання та навчання. Традиційно в дослідженні педагогічного процесу фіксувалися переважно лише його результати, виражені у показниках засвоєння знань, умінь та навичок. У процесі введення професіографічного моніторингу в навчальний процес, основна увага спрямовується на особливості ходу, розвитку самого освітнього процесу. Ця процесуальна інформація набагато більш інформативна та оперативна у порівнянні з відомостями про результати.

Інформаційно-оцінювальна функція передбачає виникненню особистісних критеріїв та норм фахової діяльності, як внутрішньої опори побудови освітньо-навчального процесу. Ця функція пов'язана з необхідністю аналізувати результат навчально-виховного процесу, виявляти в ньому як позитивні сторони, так і недоліки, проводити порівняльні характеристики досягнутого з поставленими цілями та завданнями, оцінювати ці результати, вносити необхідні корективи в навчально-виховний процес. Систематичність та об'єктивність цього процесу забезпечує моніторинговий контроль фахової діяльності майбутнього вчителя музики [3, 127]. Саме інформаційно-оцінювальна функція сприяє пошукам оптимальних шляхів удосконалення педагогічного процесу за всіма напрямками, широкому використанню передового педагогічного досвіду.

Пошуково-дослідницька функція передбачає участь у професіографічному моніторингу різноманітних суб'єктів освітнього процесу. Вона сприяє підвищенню професійної культури, спонукає до більш глибокого вивчення підготовки студентів, аналізу своєї педагогічної праці. Дослідницька установка є основою педагогічної творчості.

У процесі фахової підготовки майбутніх учителів музики пошуково-дослідницька функція проявляється в творчому застосуванні цінних педагогічних та методичних ідей у конкретних педагогічних умовах. Ця функція передбачає активізацію пошуково-творчих підходів особистості до навчального процесу й життєдіяльності, загалом. Сутність реалізації пошуково-дослідницької функції полягає в критичному осмисленні та творчому розвитку того нового, що виходить за межі відомих теорій, певною мірою збагачуючи їх.

Впровадження професіографічного моніторингу в роботу ВНЗ мистецької освіти забезпечує *формуюча функція*, яка дозволяє більш ефективно здійснювати процес формування особистості майбутнього вчителя, вивчити його сильні та слабкі сторони. Спираючись на результати моніторингової оцінки, викладачі зможуть підібрати найбільш ефективні методи та прийоми індивідуального впливу на кожного студента, що допоможе

уникнути випадіння із зони уваги педагогів проблемних аспектів у формуванні особистості майбутнього фахівця мистецької освіти.

Також формуюча функція моніторингу навчальної діяльності майбутнього вчителя музики полягає в найбільш повній реалізації змісту загальнопедагогічної та мистецької освіти. Адже вона дозволяє динамізувати незалежне професійне мислення, здатність особистісного проектування та здійснення навчально-педагогічного процесу. Ця функція дозволяє стимулювати активність студентів, планувати способи створення особистісно-розвивального середовища.

Корекційна функція щільно пов'язана з формуючою. Спрямованість професіографічного моніторингу на особливості поточних процесів передбачає виявлення та фіксацію численних непрогнозованих, раптових результатів реалізації освітньої діяльності. Корекційна функція допомагає усувати негативні позиції, що виникають у професійному становленні фахівця.

Корекційна функція також включає процес пристосування студента до навчального середовища на початковому етапі та накопичення адаптивних елементів, у відповідності до особистісних потреб, мотивів та інтересів, у процесі проектування подальшої практичної діяльності в умовах загальноосвітньої школи [3, 112]. У процесі активної діяльності майбутнього вчителя музики ця функція обумовлює рівновагу, яка встановлюється між суб'єктом та середовищем, враховує мету, котру ставить перед собою особистість та результат її пристосування.

Організацію та проведення освітнього моніторингу з використанням наукових вимог до нього, на основі системного підходу, передбачає *системотворча функція*. З цієї позиції процес професіографічного моніторингу виступає як складна система, основним завданням якої є слідкування за станом розвитку педагогічного процесу з метою найбільш оптимального вибору його мети й завдань, а також засобів та методів їх вирішення.

Системотворча функція у мистецькій діяльності забезпечує вирішення проблеми введення особистості у світ навчально-творчого процесу й освоєння інформації через цілісне сприйняття художньо-музичного образу та його відтворення [3, 113]. У цій інтелектуальній діяльності вищого гатунку відбувається внутрішня робота особистості над пізнанням всесвіту й усвідомленням себе у світі, що сприяє виробленню уміння налагоджувати стосунки з людьми, із навколишнім середовищем.

Системотворча функція у мистецькій освіті забезпечує дослідження фахової підготовки майбутнього вчителя музики як багатоаспектного поняття взаємозалежних і взаємопов'язаних елементів, тим самим дозволяючи розробляти засоби пізнання й конструювати складно організовані об'єкти. Аналізуючи цей науковий підхід, І.Зязюн зазначав, що потреба в «системних уявленнях виникає при зіткненні зі складністю реальних життєвих явищ. Ці уявлення сприяють передбаченню суперечностей, постановці проблем і пошукові адекватних засобів їх вирішення. Системний світогляд конкретизується в системному мисленні як сукупність здібностей для побудови моделей проблемних ситуацій шляхом виокремлення всіх суттєвих для їх формування, фіксації і вирішення факторів, а також організацію їх в ієрархічну доцільність» [2, 42].

Прогностична функція дозволяє впроваджувати професіографічний моніторинг не лише у певному часовому проміжку, а й прогнозувати подальші тенденції його розвитку та внесення відповідних коректив, що створює передумови для його постійного удосконалення. Прогностична функція має забезпечити власну прогностично-регулюючу основу в мистецькій освіті, а також допомогу у визначенні методологічної спрямованості професійної діяльності студентів. Вона спрямована на чітко представлений у свідомості кінцевий результат, вироблення критеріїв оцінки художньо-музичних творів та актуалізацію особистісного емоційного ставлення студентів до них, що загалом забезпечує готовність студентів до формування «Я-концепції».

Отже, всі функції освітнього моніторингу підпорядковані загальній меті підвищення якості професійно-педагогічної підготовки фахівця мистецького профілю до продуктивної

діяльності та направлені на забезпечення наукового підходу до організації навчально-виховного процесу в ВНЗ мистецької освіти.

Однією з основних особливостей професіографічного моніторингу є раціональне використання інноваційних засобів, котрі реалізують його функціональне призначення через професійно-педагогічні технології. Такий підхід дозволяє розробити технологію фахової підготовки студентів, котра ґрунтується на взаємодії та взаємній обумовленості мети, змісту, форм та методів формування професійної майстерності майбутніх учителів музики у їх сукупності. Ефективне використання професіографічного моніторингу забезпечує діагностування передумов стійкого розвитку особистості й підвищення на цій основі соціокультурного ефекту функціонування системи освіти. Нова модель управління якістю освіти є відкритою і демократичною, її відкритість передбачає розширення управлінських можливостей громадської думки, меншу залежність управління від впливу конкретних посадових осіб. Вона змінює навантаження, функціональну структуру й стиль управління якістю освіти, а саме: контроль та пряме втручання у навчальний процес мають поступитися місцем гнучкості, дієвості рішень, науково-методичним, прогностичним, експертним, інформаційним й іншим функціям.

Відкритість системи управління якістю освіти зорієнтована на цілісний неподільний світ, його глобальні проблеми, усвідомлення пріоритетності загальнолюдських цінностей над класовими, інтеграцію у світові освітні структури. Як зазначає Т.Цуканова, “сприйняття та реалізація навчальним закладом політичного курсу держави в галузі освіти, сучасних освітніх парадигм, філософії та методології освіти, асиміляція і трансформація їх у педагогічне середовище свідчать про те, що навчально-виховний процес – відкрита, складна соціально-педагогічна система по відношенню до соціуму в усіх його проявах” [5, 55].

Моніторингове дослідження допомагає мобільно реагувати на недоліки в освітній галузі, що виходить зараз на перший план. Проведені дослідження виявили найбільш поширені причини, котрі заважають ефективній педагогічній діяльності, адже ці недоліки мають тенденцію до зростання. Серед них були наступні: недостатність інформаційної та матеріально-технічної бази; розмір заробітної плати; умови роботи; незадовільний стан приміщень; проблематичність перспектив посадового зростання; невмотивованість дій адміністрації тощо.

У висновках доцільно підкреслити, що ефективне використання моніторингової системи дозволяє: об’єктивно проаналізувати стан якості мистецької освіти; створити модель моніторингового контролю на науковій основі; виявити провідні тенденції розвитку окремих мистецької сфер; прогнозувати позитивні тенденції зростання якісних показників підготовки майбутніх фахівців; визначити пріоритетні напрями подальшого розвитку мистецької освіти в Україні.

Література

1. Абдуллина О.А. Мониторинг качества профессиональной подготовки / О.А. Абдуллина. //Высшее образование в России. – М., 1998. - №3. – С. 35-38.
2. Зязюн І.А. Освітня парадигма – тип культурно-історичного мислення і творчої дії суб’єктів освіти /І.А. Зязюн //Педагогіка і психологія професійної освіти: результати досліджень і перспективи: зб. наук. праць /за ред. І.А.Зязюна, Н.Г.Ничкало. – К., 2003. – С. 15-29.
3. Козир А.В. Моніторингова технологія оцінювання професійної майстерності вчителів музики /А.В.Козир //Педагогіка вищої та середньої школи: зб. наук. праць № 16: Спец. випуск: Мистецько-педагогічна освіта (теорія, методи, технології).– Кривий Ріг: КДПУ, 2006. – Ч. 1. – С. 221-233.
4. Силина С.Н. Профессиографический мониторинг в педагогических вузах / С.Н. Силина //Педагогика. - 2001. – № 7. – С. 47-53.
5. Цуканова Т. Створення навчальних закладів приватної форми власності: соціально-педагогічні та організаційні юридичні умови Т.Цуканова // Початкова школа. – 2000. – № 2. – С. 52-55.